

Riksförbundet PensionärsGemenskap

RPG:s policyprogram SAMHÄLLSFRÅGOR

**Detta policyprogram har fastställts av
RPG:s förbundsstyrelse
24 november 2015.**

© **RPG** Riksförbundet PensionärsGemenskap

RPG:s POLICYPROGRAM I SAMHÄLLSFRÅGOR

Innehållsförteckning

■ RPG:s policyprogram i samhällsfrågor

- Äldre i ett gott samhälle
- Velfärd för alla
- Äldre behövs längre i arbetslivet
- Äldre med invandrarbakgrund
- Äldre och samhällsplaneringen
- Orättvis skatt på pensioner
- Ett mer rättvist pensionssystem
- Äldrefattigdom och respektavstånd
- Bostadstillägg – BTP
- Kontanthantering och ny teknik
- Äldres boende
- Äldreomsorg
- Vård på lika villkor
- Äldre med psykisk ohälsa
- Äldre och demens
- Äldre och läkemedel
- Äldres munhälsa
- Boende med valfrihet
- Bemanning
- Äldreomsorgens medarbetare
- Äldres ensamhet
- Anhöriga och anhängvårdarna
- Äldres mat
- Kultur i omsorgen
- I livets slutskede
- Säkerhet i vardagen

Förord

Det primära syftet med detta policyprogram är att ge RPG:s ledamöter i pensionärsråd och andra samverkansorgan riktlinjer för hur RPG ser på olika samhällssektorer som berör äldre och anhöriga. Syftet är också att inspirera och informera RPG:s ledamöter i pensionärsråden om de möjligheter som finns för att vitalisera råden och påverka besluten.

Den projektgrupp som utarbetat policyprogrammet har tillsatts av RPG:s förbundsstyrelse. Projektgruppen, vars samtliga ledamöter har en bred erfarenhet av myndigheter, beslutsfattande, vård och omsorg, har haft följande sammansättning: Anders Engström RPG:s förbunds-kansli, Sonja Helsingwall Skövde, Berndt Holgersson RPG:s förbundsordförande, Curt Karlsson Nässjö, Wera Olovsson Katrineholm, Bo Schylander Vallentuna, Sten Zetterfeldt Finspång samt Georg Örtenstedt, Järfälla.

RPG:s utgångspunkter

RPG - Riksförbundet PensionärsGemenskap – bildades som riksorganisation 1974. RPG vill arbeta nära kyrkor, samfund och församlingar, samtidigt som det är viktigt att understryka att RPG är en fristående organisation.

§1 Ändamålsparagraf i RPG:s stadgar

Riksförbundet PensionärsGemenskap - RPG är en ideell och partipolitiskt obunden pensionärsorganisation som har sin grund i kristna värderingar. Den är öppen för alla oavsett livsåskådning och ålder. RPG:s verksamhet syftar till berikande aktiviteter, förmedling av samhällsinformation samt opinionsbildning i för pensionärer vitala frågor.

Kristna värderingar

Utifrån ett kristet perspektiv är Jesus det stora föredömet. Det handlar om att visa omsorg om varje människa och samtidigt kunna ifrågasätta orättfärdighet och utestängande.

I Matteus evangelium kapitel 7 och vers 12 talar Jesus om ett förhållningssätt:

Allt vad ni vill att människorna skall göra för er, det skall ni också göra för dem. Det är vad lagen och profeterna säger.

I Lukas evangelium kapitel 6 och versarna 27-36 visar Jesus på ett förhållningssätt att älska alla och göra gott mot alla. Hela textavsnittet sammanfattas i vers 36:

Var barmhärtiga, så som er fader är barmhärtig.

Kristen värdegrund innebär således att i varje mänskligt möte och agerande beakta allas lika värde, oavsett ursprung, ålder och livsåskådning och bemöta och handla så som vi önskar att det sker gentemot oss själva. En kristen grundtanke innehåller nyckelord som nåd, förlåtelse och försoning.

Varje människa är unik och ska därför behandlas med respekt.

Kristna värderingar säger vad RPG vill stå för. RPG vill värna om den enskilda människan med omsorg och kärlek.

RPG och inflytande i samhället

I flertalet kommuner, eller dess stadsdelsnämnder, och landsting/regioner finns pensionärsråd, benämnda med förkortningarna KPR respektive LPR eller RPR. De representerar en frivillig samverkansform.

I Sverige finns ingen lagstiftning som föreskriver att pensionärsråd ska inrättas, vilket däremot finns i exempelvis Danmark och Norge. Därför är det upp till varje kommun och landsting att fastställa instruktioner för rådets organisation, arbetsuppgifter, pensionärsorganisationernas representation med mera.

RPG har tillsammans med övriga pensionärsorganisationer begärt, att regeringen ska ta initiativ till en lagstiftning om obligatoriska pensionärsråd i alla regioner, landsting och kommuner. Pensionärsorganisationerna har tillskrivit riksdagspartierna och uppmanat dem att finna nya vägar för att höja rådets status och inflytande.

Pensionärsorganisationerna föreslår för sin del att riksdagspartierna ska komma överens om att rikta en gemensam och tydlig uppmaning till kommuner och landsting/regioner om att det bör finnas väl fungerande pensionärsråd för överläggningar i viktiga frågor som rör äldre och anhöriga.

Olika utvärderingar visar på skiftande bedömningar av

hur råden fungerar. I ungefär hälften av kommunerna anser sig pensionärsrådets ledamöter ha reella möjligheter att påverka de kommunala besluten. Kritiken från ledamöterna handlar främst om att antalet sammanträden är för få, att råden inte är remissinstans och att råden kommer in alldeles för sent i beredningen av olika ärenden.

RPG deltar även i centrala myndigheters samrådsorgan/äldreråd, exempelvis inom Socialstyrelsen, Pensionsmyndigheten, Polisen, Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap – MSB med flera.

PENSIONÄRSRÅD I REGERING, LANDSTING/REGIONER OCH KOMMUNER

Regeringens pensionärskommitté

De riksomfattande pensionärsorganisationerna är representerade i regeringens pensionärskommitté som leds av ansvarigt statsråd, oftast äldreministern. Detta bygger på ett regeringsbeslut från 1991. RPG har två ledamöter i kommittén med särskild kunskap och erfarenhet av äldrepolitik och vårdfrågor. Regeringen utser ledamöterna i kommittén på förslag från respektive pensionärsorganisation. Fem till sex sammanträden per år genomförs och föregås av förberedande sammanträden i pensionärsorganisationernas så kallade ordförandekrets. En enighet eftersträvas i vårt politiska agerande.

Till största delen behandlas äldre- och anhörigfrågor i en bredare bemärkelse som även kan innefatta boendefrågor och ekonomiska förutsättningar för äldre och anhöriga. Med viss regelbundenhet inkallas även andra statsråd eller statssekreterare till kommitténs sammanträden, exempelvis socialförsäkringsministern.

Med uppdraget som ledamot i regeringens pensionärskommitté följer överläggningar med ansvariga företrädare för andra departement och central myndigheter. Likaså inbjuds RPG till enskilda överläggningar med företrädare för riksdagens partier, oftast företrädare för ledamöter i riksdagens social-, socialförsäkrings- samt finansutskott.

Pensionärsrådets sammansättning

Vanligen utser kommun/landsting/regioner, nedan benämnt kommuner, ledamöterna i pensionärsråden. Dessa består dels av politiker och/eller cheftjänstemän från berörda nämnder och styrelser, dels av ledamöter som nominerats från pensionärsorganisationerna. Rådets ordförande är oftast en företrädare för myndigheten, medan vice ordförande i vissa kommuner utses

bland ledamöterna från pensionärsorganisationerna. I reglemente till kommunala pensionärsråd anges vanligen att den pensionärsförening som nominerar ledamöter tillhör en riksorganisation.

Det varierar i vilken mån tjänstemän deltar vid rådets sammanträden, också från vilka förvaltningar de kommer. Ett önskemål bör dock vara att de ansvariga politikerna ska delta vid sammanträdena. Vissa ärenden som behandlas faller under både kommunens och landstingets/regionens ansvarsområden. Det gäller till exempel frågor som rör såväl tandvård som hälso- och sjukvård. I sådana ärenden är det viktigt med övergripande samverkan.

RPG anser:

– att det är viktigt att tidigt delta i olika förberedelseprocesser för att kunna påverka kommande kommunala och regionala beslut.

RPG eftersträvar enighet tillsammans med övriga pensionärsorganisationer i vårt politiska agerande.

RPG:s POLICYPROGRAM SAMHÄLLSFRÅGOR

Äldre i ett gott samhälle

Antalet äldre personer ökar och lever friskare allt längre såväl fysiskt som mentalt. De äldres andel som fyllt 65 år utgör 20 procent av landets befolkning varav en halv miljon fyllt 80 år. Ett samhälle med jämställdhet och inflytande är ett gott samhälle. 25 procent av väljarna utgörs av pensionärer. Åldrandet får inte innebära att kampen för mer jämställda levnadsmönster avstannar. Jämställdhetsfrågorna ska genomsyra all verksamhet. Diskrimineringslagstiftningen är här också viktig att uppmärksamma och följa.

RPG vill vara en påverkansfaktor för att skapa ett jämställt och gott samhälle.

Välfärd för alla

Välfärdspolitiken ska vara generell med solidarisk skattefinansiering där var och en betalar efter sin förmåga för var och ens behov. Välfärden ska bedrivas under samhällets kontroll och samhället ska ansvara för att välfärds-tjänster är tillgängliga för alla. Tillgången till välfärd ska fördelas efter behov och förmåga att bygga på principer för inkomstbortfall och omfördelning mellan riskgrupper och generationer. All välfärd ska vila på respekten för alla människors integritet utifrån en positiv samhällssyn

vilken grundas på medmänsklighet, omtanke, personliga behov och önskemål.

RPG anser:

– att välfärd för alla är ett viktigt principiellt ställningstagande.

Äldre behövs längre i arbetslivet

Medellivslängden har ökat i Sverige.

Samhället behöver därför finna åtgärder för att åstadkomma ett längre arbetsliv. Det måste arbetas flera timmar i vårt land. Det har framförts förslag om en höjd pensionsålder, men innan detta genomförs måste åtgärder vidtas inom arbetsmiljöområdet som gör det möjligt för alla att arbeta fram till den nu gällande normen för pensioneringstidpunkt.

Införandet av en så kallade riktålder för pension som syftar till att "LAS-åldern" kan höjas från 67 till 69 år bör införas. En höjning av nedre gränsen för uttag av ålderspension från 61 till 62 år är också rimlig. Garantipensionärerna ska kunna tjäna på fortsatt arbete. Åldergränserna i närliggande sociala system måste ändras när åldergränserna ändras i pensionssystemet. Detta gäller även reglerna för arbetslöshetsförsäkring, A-kassa.

Åtgärder måste vidtas för att förhindra åldersdiskriminering och istället underlätta för äldre att vara kvar i tjänst. Eventuellt med lägre tjänstgöringsgrad men ändå med möjlighet att delta i kompetensutveckling som kommer övriga medarbetare till del. Den samlade yrkeserfarenheten som äldre har, bör i allt större utsträckning tas till vara.

RPG anser:

– att åldersdiskriminering alltid ska förhindras.

Äldre med invandrarbakgrund

Under 1950- och 1960-talet pågick en stor arbetskraftsinvandring från bland annat Italien, Jugoslavien, Grekland och Finland. Vid kriserna i Ungern och Chile kom många flyktingar till Sverige. Under de senaste åren har folkvandringsgrupperna kommit främst från Balkan, Afrika, Mellanöstern och Afghanistan.

Sverige har i olika omgångar tagit emot personer med utländsk bakgrund. Sverige har blivit ett mångkulturellt och mångreligiöst samhälle. Många av de nya svenskarerna har integrerats i samhället och deltar i arbetet för att skapa ett rikt välfärdssamhälle. Svensk välfärd är beroende av att många av dessa invandrare är i arbetsför ålder. En väsentlig del av den arbetskraft som finns inom välfärds- och servicesektorn har sin bakgrund i andra kulturer.

Samtidigt som samhällsbilden förändras växer tyvärr främlingsrädslan och nationalistiska tendenser ser ut att öka. Detta skapar grogrund för rasism, hat och splittring. Ofta växer dessa spänningar på grund av rädsla, bristande kunskap och oförståelse för andra.

RPG anser det viktigt:

- att vidga kunskapen om orsakerna till folkmflyttningar och folkvandringar och inte minst uppmärksamma äldres livssituation,
- att lära oss förstå de nya svenskarnas kultur religion
- att motverka varje form av rasism och utestängning
- att värna om asylrätten och medmänsklig hantering av medborgarskapsärenden,
- att informera om hur man kan bli god man för ensamkommande ungdomar och på olika sätt arbeta med integration samt
- att påverka alla Sveriges kommuner att bli mottagarkommuner av flyktingar.

Äldre och samhällsplaneringen

Genom att delta i den övergripande samhällsplaneringen kan RPG vara med och forma framtidens samhälle. RPG har stora möjligheter att genom KPR och LPR delta i den samhällsplanering. Detta kan ske genom att man deltar i samtalen om samhällets utbyggnad och förnyelse samt hur kommunikationerna fungerar. När stadsplaner och bostadsbyggnadsprogram presenteras bör RPG vara aktiva och diskutera dess innehåll. Genom att delta i remissförfarandet kan vi tillsammans vara med och utforma framtidens samhälle. Särskilt viktigt är att bevaka ett områdes tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning samt fördelningen av bostädernas upplåtelseformer. Andra väsentliga saker att pröva är kommunikationer och utbud av mötesplatser för social och kulturell verksamhet.

RPG:s föreningar, distrikt och kommunföreningar bör regelbundet inbjuda ansvariga tjänstemän i kommunen för information. RPG kan på detta sätt få kunskap om boendesituationen för äldre, kommande service och på så sätt delta i samtal om kommunens planberedskap.

RPG vill:

- arbeta för ett tillgängligt samhälle,
- medverka till att skapa ett samhälle med bostäder med stor valfrihet mellan hyresrätt, bostadsrätt och äganderätt samt
- medverka till ett samhälle med ett stort utbud av mötesplatser för social och kulturell verksamhet.

Orättvis skatt på pensioner

Nuvarande skatteregler medför att det är en högre skatt på pensioner i jämförelse med skatten för inkomst av tjänst.

Pension är att uppskjuten lön som arbetstagaren har avstått från under sina yrkesverksamma år. Pensionen måste vara på en sådan nivå som medför att man som äldre kan leva på en skälig levnadsnivå och uppleva en trygg vardag. Allt för många pensionärer är beroende av bidrag och förmåner för att klara vardagsekonomi.

I vissa EU-länder är skatten på pension lägre än den är på löneinkomster.

RPG anser:

- att den orättvisa skatten på pensioner måste avskaffas. Pensionerna ska inte beskattas annorlunda än för löneinkomst.

Ett mer rättvist pensionssystem

Pensionärsorganisationerna menar att det finns en möjlighet för riksdagspartierna i pensionsgruppen att verkligen "vårda pensionsuppgörelsen", som är pensionsgruppens huvuduppdrag.

Generellt finns inte något intresse från pensionärsorganisationernas sida att ändra pensionssystemet. De grundläggande principerna ska vara att skattesystemet är finansiellt stabilt och att inkomstpensionen ska baseras på livsinkomsten. Vidare ska inkomstpensionen följa inkomstutvecklingen och anpassas till förändringar i medellivslängden.

RPG anser:

- att dagens automatiska balansering eller den så kallade bromsen, måste ersättas med ett system som är mer följsamt till samhällsekonomin och inkomstutvecklingen.

Äldrefattigdom och respektavstånd

Antalet äldre med inkomster under EU:s relativa fattigdomsgräns ökar kraftigt. Från 75.000, när pensionssystemet förändrades år 1994, till 225.000 år 2015. Det motsvarar var tionde pensionär. Dessutom har ytterligare en halv miljon äldre bara den låga garantipensionen trots att många av dem har arbetat hela livet. 80 procent av dessa är kvinnor.

Orsakerna till den ökande äldrefattigdomen bland framför allt kvinnor, beror på ett ojämställt arbetsliv med deltids- och visstidsanställningar, dålig arbetsmiljö och att de har arbetat i låglöneyrken. Vidare att själva pensionssystemet enbart bygger vidare på och förstärker dessa skillnader utan att skapa tillräckligt bra grundskydd för de mest utsatta och lägst avlönade grupperna på arbetsmarknaden.

RPG anser:

- att nuvarande pensionssystem behöver reformeras så att även lågavlönade kan klara sig själva på sin pension samt
- att nuvarande pensionssystem ändras så att det ska löna sig att arbeta, trots låg inkomst. Detta respektavstånd mellan dem som arbetat hela sitt liv och de som baserar sin pension på bidrag behöver öka.

Bostadstillägg – BTP

Bostadstillägg för pensionärer, BTP, är en viktig del av ålderspensionärernas ekonomi, pensionärer 65 år och äldre. BTP utgår idag till såväl ålderspensionärer och till personer som uppbär efterlevandepension, sjuk- och aktivitetsersättning. BTP bör reformeras till att bli ett så enkelt och okomplicerat stöd som möjligt.

Myndigheten Riksrevisionen uppskattar att cirka 140.000 pensionärer går miste om bostadstillägg. Det pekar på att information och ett förenklat ansöknings sätt krävs så att alla som har rätt till bostadstillägg också får det. Det bör också övervägas om dagens prövning gentemot förmögenhet bör slopas. Vid ansökan om allmän pension hos Pensionsmyndigheten ska information om BTP finnas på ansökningsblanketten och den sökande ska ges möjligheter att ange sina bostadsförhållanden, så att Pensionsmyndigheten senare kan följa upp de sökande vars uppgifter om bostadsförhållanden kan ge rätt till BTP.

RPG anser det nödvändigt att förenkla ansökningsprocessen om bostadstillägg till pensionärer.

Kontanthantering och ny teknik

Användningen av kontanter är på tillbakagång samtidigt som bankerna stängt ett alltför stort antal bankomater, inte minst utanför tätorter. Flertalet banker anser sig inte längre kunna hantera kontanter. Teknikutvecklingen kan inte stoppas i samhället och en ny informationsteknologi har en särskild ökningstakt. Uppemot en miljon äldre har inte tillgång till modern informationsteknologi och ett stort antal äldre är inte uppkopplade mot internet. Äldre får inte hjälp med erforderliga kunskaper och många har över huvud taget inte råd till denna nya teknik. Anpassningen till avancerade databaserade betalsystem måste få ta sin tid parallellt med den nya tekniska utvecklingen. Samhället, i en bred bemärkelse, vältrar över kostnader för nya betalningstjänster på den enskilde.

RPG ska verka för:

- att samhället ansvarar för att en rimlig kontanthantering bevaras, inte minst utanför större tätorter, samt
- att nuvarande förhållande att samhället vältrar över kostnader för betalningstjänster på den enskilde, måste upphöra.

Äldreomsorg

Den solidariska finansieringen av äldreomsorgen och vården innebär att verksamheterna står under samhällelig kontroll. Det innebär inte att all omsorg och vård av äldre nödvändigtvis måste ske i samhällets regi. Privat vård kan vara ett alternativ.

Det övergripande ansvaret för äldreomsorgen ska ligga hos kommunerna och erbjudas lika över hela landet. Kommunerna ska aktivt kontakta alla äldre och presentera äldreomsorgens tjänster.

För många äldre kan det också kännas tryggt att ha valmöjlighet. Minimikravet är att all verksamhet ska hålla hög kvalitetsnivå oavsett vem som driver och är huvudman för verksamheten. Det innebär att den äldreomsorg som utförs i privat regi ska underkastas samma kvalitetskrav och regler som den omsorg som utförs i samhällets regi. I detta ligger också förutsättningar med samma möjligheter till insyn och kontroll samt krav på personalens meddelarfrihet. Den äldre måste ha större inflytande över sin vardag och därmed själv kunna bestämma över den äldreomsorg man önskar. Biståndsbedömningen måste reformeras i riktning mot värdigare bemötande av de äldre och större lyhördhet för äldres önskemål och behov.

Äldreomsorgens värdegrund i dess olika delar måste ständigt aktualiseras.

RPG anser:

- att det är den äldres behov som ska prioriteras oavsett i vilken driftsform verksamheten genomförs,
- att handläggningen ska vara rättssäker genom fortlöpande utvärderingar samt
- att de särskilda behov som föreligger hos nationella minoriteter och andra språkgrupper beaktas.

Vård på lika villkor

Äldre är underrepresenterade i kontakten med hälso- och sjukvården.

Äldre över 65 år är en grupp i samhället med mycket olika behov och förutsättningar. Flertalet äldre är förhållandevis friska men uppemot 300.000 personer har ett omfattande vård- eller omsorgsbehov.

Sjukvården skiljer sig stort mellan landsting/regioner, vården blir inte lika för alla. Inte minst gäller det äldre människor där en orsak till bristande vård och omsorg är den äldres ålder. Ett genomgripande arbete måste inledas i hälso- och sjukvården så att äldre får den vård och den omsorg och det bemötande de har all rätt till.

Hemsjukvården bör utrustas med mobila vårdteam. Det är angeläget att vårdtagarens omsorgsbehov tillgodoses oavsett boendeform.

Huvudansvaret för äldreomsorgen är uppdelad mellan flera huvudmän: regioner, landsting och kommuner. Det har lett till allvarliga brister och oklarheter när det gäller samverkan och ansvarsfördelning mellan huvudmännen. Äldreomsorgen måste ses som en helhet, en vårdkedja. Regioner/landsting och kommuner måste ta ett gemensamt ansvar för samarbete som tillförsäkrar den enskilde bästa möjliga äldreomsorg och vård. För detta krävs gemensamma nämnder liknande dem som idag finns i en del av landets kommuner. Organisations- och administrationsfrågor får aldrig utgöra ett hinder för en god vård och äldreomsorg.

Ytterligare ett problem inom dagens vård och omsorg för äldre är bristen på tillgänglighet. Detta kan leda till oacceptabla väntetider och ett onödigt lidande. För de äldre sjuka, särskilt multisjuka, kan den bristande tillgängligheten medföra allvarliga försämringar av hälsan. Äldreomsorgen måste organiseras på så sätt att de äldre får omedelbar tillgång till nödvändig vård genom särskilda äldremottagningar utan att behöva passera akutmottagningarna.

RPG anser:

- att vården måste vara lika över hela landet och förordar särskilda äldremottagningar med specialistkunskap inom geriatrik samt
- att äldre patienter ska ha en fast läkarkontakt i primärvården.

Äldre med psykisk ohälsa

Äldre personer med psykisk ohälsa är underrepresenterade i kontakten med hälso- och sjukvård. Man drar sig fortfarande för att söka vård för nedstämdhet och depression. En fast läkarkontakt i primärvården är här av stor vikt för att uppmärksamma förändrad sinnesstämning och ohälsa. Det är också viktigt med att kontrollera läkemedelsbehandlingen, så att över- respektive undermedicinering inte sker.

Äldre med psykisk ohälsa behöver delta i såväl fysiska som kulturella aktiviteter i lämplig form och omfattning för att motverka utanförskap.

RPG efterlyser:

- mer kunskap hos personal och vårdgivare för att kunna möta personer med psykisk ohälsa.

RPG anser:

- att vårdpersonal ska ha grundläggande utbildning om äldres psykiska ohälsa.

Äldre med demens

Vi blir allt äldre. Fler och fler drabbas därmed av demenssjukdom. Kunskapen om olika former av demens måste uppmärksammas och kartläggas. Det är ett politiskt ansvar att se till att demensvården ges tillräckliga resurser för en god vård och omsorg. Likaså att dess personal har specialist- och spetskompetens inom detta vårdområde och att verksamhetens status och attraktionsvärde förbättras.

En viktig del i omvårdnaden för äldre med demens är knutet till boendet. Stöd och service i boendet måste anpassas utifrån de behov som finns hos den enskilde, det vill säga ett salutogent förhållningssätt till densamme.

RPG anser:

- att det viktigt att all personal som möter personer med demens har en grundläggande kunskap och fortlöpande erbjuds delta i fortbildning.

RPG anser:

- att det viktigt att erbjuda anpassade boenden där den enskilda människans önskemål respekteras,
- att anhörigas situation uppmärksammas och att anhöriga får erforderligt stöd och vid behov avlastning.

Äldre och läkemedel

Det finns läkemedel som bör undvikas vid behandling av äldre eftersom de just hos äldre medför en hög risk för biverkningar. Kunskapen om olämpliga läkemedel är bristfällig inom vård och omsorg.

Med stigande ålder ökar både sjukligheten och förekomsten av tillstånd som kan orsaka sjukdomar. Detta gör att många äldre medicineras med ett flertal läkemedel. Samtidigt innebär både sjukdomar och åldrandet i sig att kroppens förmåga att ta hand om och utsöndra läkemedel förändras och minskar. Många läkemedel innebär att risken för interaktioner mellan läkemedel (läkemedlens effekter passar inte ihop med varandra). Många äldre och multisjuka människor får allvarliga biverkningar och behandlingens sammantagna nytta blir tveksam.

Situationen kompliceras också av att många äldre människor får läkemedel förskrivna av flera olika läkare, samtidigt som ingen av dessa läkare har en samlad överblick av patientens hela behandling. Varje enskilt läkemedel kan vara väl motiverat, men den sammanlagda effekten av patientens alla läkemedel kan trots detta bli skadlig. Behandlingen av äldre och multisjuka människor innebär därför stora utmaningar och problem för både läkare och patient. Att undvika användning av olämpliga läkemedel hos äldre är ett första viktigt steg att ta.

RPG anser det viktigt:

- att det genomförs regelbundna läkemedels-genomgångar för att undvika oönskade bieffekter och övermedicinering samt
- att information ska ges till patient och anhörig om läkemedlens biverkningar.

Äldres munhälsa

Dagens äldre har, jämfört med tidigare generationer, ofta en god tandhälsa. Dock medicineras dagens äldre oftare än förr, vilket bland annat leder till muntorrhet som utsätter tänder och munhåla för påfrestningar och skador.

Dålig tandstatus är också inkörsport för såväl fysiska som andra besvär och leder inte sällan till infektioner, tarmbesvär och i svåra fall även undernäring.

För många äldre med låg pension utgör tandvård en stor kostnad som kan till följd att den äldre fortsättningsvis avstår från att gå till tandläkare eller tandhygienist på grund av att man helt enkelt inte har råd.

Tandvården har en form av högkostnadsskydd. Däremot har den förebyggande tandvården inte beaktats i tillräcklig utsträckning. De tandvårdscheckar som alla vuxna får vartannat år, anses inte tillräckliga för att i tillräcklig grad öka patientens intresse för den förebyggande vården. Det är av särskild vikt att uppmärksamma den uppsökande tandvården i hemmet och i särskilda boenden.

RPG anser:

- att tänderna är en del av människokroppen och att de därför bör vara en del av den allmänna sjukförsäkringen.

Äldres boende

Alla nya bostäder ska anpassas till äldres behov. Badrum och sovrum ska ha tillräckligt stora entréer och allmänna utrymmen ska vara tillgängliga, även för rullstolsburna personer. Att bo kvar i sin egen bostadsmiljö ska vara en rättighet för äldre och att vid behov kunna flytta ska vara en möjlighet. För att rätten att bo kvar i sin hemmiljö ska vara verklig, måste samhället se till att det finns stöd i form av väl fungerande hemtjänst och sjukvård i hemmet.

Samtidigt måste möjligheten att flytta också vara realistisk i närtid genom att det finns tillgång till olika typer av seniorboenden och särskilda boenden.

Kommunerna kan stimulera trygghetsboenden genom att i god tid ge tydliga besked om behov till den som vill bygga och erbjuda goda förutsättningar för byggandet.

Den som säljer småhus eller bostadsrätt och köper ett nytt boende påförs ett flertal skatter. Det kan vara kapitalvinstskatt, stämpelskatter, och skatt på uppskov på reavinsten. Dessa skatter gör det dyrare och krångligare för bland annat äldre att anpassa sitt boende till sina behov. Via skattelättnader kan hinder undanröjas för äldre som är redo att sälja en villa eller bostadsrätt och vill anpassa sitt boende till en ny livssituation. Samtidigt underlättas flyttkedjor och rörligheten på bostadsmarknaden.

RPG anser:

- att skattelättnader måste införas när äldre står inför att sälja sin bostadsrätt eller sitt småhus,
- att man efter fyllda 85 år ska ha rätt att välja boendeform utan krav på biståndsbeslut samt
- att bostadsanpassning ska uppmärksammas och nyttjas.

Boende med valfrihet

Den sociala bostadspolitiken är en del av den generella välfärden. Det innebär att kommunerna har ett övergripande ansvar för att alla kommuninnevånare har rätt till en god bostad till en rimlig kostnad. Detta ansvar måste befästas och utökas. Tillgången till lämpliga bostäder i olika upplåtelseformer är en av de viktigaste välfärdsfrågorna för landets äldre.

De äldre ska själva ha ett avgörande inflytande över sitt boende. Så långt som möjligt ska de äldre ges de förutsättningar som krävs för att kunna bo kvar i sin egen miljö. När så behövs ska de äldre erbjudas annan bostad i kommunen. Kommunerna måste åläggas att bygga trygghetsbostäder med hyresrätt som ett alternativ för de som bor i olämpliga bostäder, men som inte är i behov vård- och omsorgsboende.

För äldre som kräver mer omfattande vård, ska det finnas tillräckligt antal vård- och omsorgsboenden. Detta ställer krav på kommunen att se till att det finns alternativa boendeformer. Särskilt viktigt är det att den avveckling av bostäder för människor med särskilda behov, som pågått en tid, bryts.

Den självklara mänskliga rättigheten, att par ska få bo ihop livet ut måste konkretiseras i enlighet med lagstiftning om boende med pargaranti. Ett par ska alltid erbjudas boende tillsammans även sedan bara en har beviljats vård- och omsorgsboende.

Även samhällsplaneringen måste ta hänsyn till miljön i bostadsområdena. Postlådor och sophantering måste utformas så att äldre utan svårigheter kan använda dessa vardagstjänster. Snöröjning och andra lokala miljötjänster måste hålla så hög kvalitet så att de äldres framkomlighet inte hindras. Även Kollektivtrafiken måste anpassas så att de äldre inte blir fångar i sitt bostadsområde.

RPG anser:

- att kommuner ska tvingas att tydligare planera bostadsmarknad och övrig samhällsplanering med hänsyn till äldres behov, för att hitta tillfredsställande lösningar både på kortare och längre sikt.

Bemanning

Dagens äldreboenden är hem för samhällets allra äldsta och sköraste. Tröskeln för att komma in på ett boende har under senare år höjts, och de som gör det har allt större vård- och omsorgsbehov. Trots det lämnas bland annat demenssjuka äldre fortfarande inlåsta nattetid, utan personal.

Det ska finnas personal dygnet runt och socialnämnderna ska fatta beslut där det framgår vilken omsorg var och en behöver, så att bemanningen kan anpassas efter det. Grunderna för de skärpta krav som Socialstyrelsen föreslår framgår i socialtjänstlagen och i Socialstyrelsens råd och anvisningar.

Kommunerna ska fatta beslut där det tydligt framgår vilken service och omvårdnad varje person behöver och dessutom beakta ett salutogent förhållningssätt till personen, det vill säga, tillvarata det friska hos demsamma. Utifrån det ska boendet ta fram en plan över hur och när insatserna ska ges, och anpassa bemanningen efter detta. Nämnderna ska regelbundet följa upp så att beslutad omsorg ges.

Personalen bör ha grundläggande kompetens i omsorg om äldre samt tillgång till handledning och arbetsledning. Det är också viktigt att socialnämnden försäkras om att boendet har tillgång till sjukvårdspersonal och annan personal med specialistkunskap.

Den tekniska utvecklingen förändras snabbt. Teknik kan användas som komplement till den personliga omsorgen om den äldre själv vill det för att känna sig tryggare eller vill värna sin privata sfär. Men larm, övervakningskameror och andra tekniska hjälpmedel får inte ersätta den personliga omsorgen.

RPG anser:

- att ledning och bemanning inom äldreomsorgen är en av kommunernas prioriterade områden samt
- att kommunen ständigt genomför fortlöpande utvärderingar och uppföljningar för en god omsorg samt att fastställd planering följs.

Äldreomsorgens medarbetare

Konkurrensen ökar om arbetskraft i vårt samhälle. Samtidigt tilltar antalet äldre som kommer att efterfråga äldreomsorg och vård. Frågan är så pass viktig att en nationell handlingsplan måste utarbetas för att säkra den framtida rekryteringen av medarbetare. Ansträngningar måste redan nu planeras för att göra arbetet mer attraktivt med möjligheter till karriärer för att säkerställa rekryteringen i framtiden.

De anställda inom äldreomsorgen ska ha en yrkesinriktad vårdutbildning och erfarenhet. Det räcker oftast inte med en utbildning på gymnasienivå för blivande medarbetare inom äldreomsorgen. Utbildningen måste följas upp på högskolenivå med inriktning på äldreomsorg. Nuvarande anställda som saknar lämplig kompetens, ska erbjudas att få komplettera utbildningen. Likaså är löpande kompetensutveckling genom arbetsgivarnas försorg viktig stimulans för personal inom krävande vårdyrken. Det bör självfallet finnas en naturlig karriärväg för medarbetare inom äldreomsorgen, där ny erfarenhet paras med lämplig vidareutbildning och med möjligheter till förbättrade anställningsvillkor och ökat ansvar. De anställda ska kunna känna sig trygga i sitt arbete och ha de förutsättningar som krävs för att kunna utföra sina arbetsuppgifter. Verksamheterna ska ha tillräckligt antal anställda så att uppgifter kan utföras på ett kvalitativt bra sätt utan stress och tidsbrist.

Uppgifterna ska vila på en värdegrund med respekt för de äldre och deras egna önskemål och behov under god arbetsmiljö.

RPG anser:

- att det är viktigt att män och kvinnor uppmuntras till att välja yrkesutbildningar inriktade mot äldreomsorgen med väsentligt förbättrade arbets- och anställningsvillkor samt
- att tillgången på adekvat yrkesutbildning är en av äldreomsorgens nyckelfrågor.

Äldres ensamhet

När vi går i pension ställs man inför en omorientering, inte minst när de sociala kontakterna förändras. Den naturliga gemenskap som arbetsplatsen gav, är vi inte längre en del av. Har man dessutom förlorat sin livskamrat/partner förvärras ensamhetskänslan. Likaså kan vänskretsen glesna.

Olika aktiviteter, exempelvis studiebesök, kursverksamhet, körsång, pensionärsorganisationernas olika samlingar med berikande teman har här en viktig uppgift att fylla. Dessutom kan man som pensionär ansluta sig

till kommunernas volontärverksamhet och få en meningsfull uppgift gentemot någon annan och fortfarande känna att man har en uppgift. Kyrkor och samfund kan samverka med RPG för att skapa berikande aktiviteter.

RPG anser:

- att insatser bör prioriteras för att bryta äldres ensamhet och genomföra olika former av uppsökande verksamhet samt
- att det bör skapas attraktiva mötesplatser för äldre under hela året.

Anhöriga och anhörigvårdarna

Anhöriga och närstående, anhörigvårdarna, är utan konkurrens det största antalet vårdgivare till de äldre. Ett ständigt ökande antal äldre och sjuka ökar antalet anhörigvårdare. För dessa äldre är anhörigvårdarna en förutsättning för att de ska kunna bo kvar i trygghet i den hemmiljö som de flesta föredrar. Utan dessa insatser av anhörigvårdarna skulle samhället inte klara omsorgen om de äldre, långvarigt sjuka eller funktionsnedsatta.

Anhörigvårdarnas insatser ska betraktas som frivilligt socialt arbete och får under inga omständigheter räknas som en självklar resurs vid bedömningen av behoven av äldreomsorg, som ska göras för varje vårdbehövande. Även om anhörigvårdare inte kan eller ska ersätta anställd vårdpersonal, är det viktigt att det finns ekonomiska och andra stöd för de som frivilligt vill medverka i vård och omsorg av en närstående. Samhällets värdering av de anhörigas bidrag till äldreomsorgen är otillräckligt. Ett rimligt krav är att medmänniskor, som vårdar äldre, ska få pensionsrätt för penninggrundande belopp för vårdtiden.

Nedskurna och uteblivna anslag får inte tas som intäkt för kommuner att skära ner denna stödverksamhet, vilket strider mot behovet av långsiktigt inriktade åtgärder för att stödja anhörigvårdare. Detta stöd kan ha formen av erbjudande om avlösning i hemmet, korttidsvård, växelvård, stödsamtal, utbildning och liknande insatser. Merparten av det stöd som byggts upp har varit inriktat på anhöriga till äldre, inte sällan till samboende äldre, make/maka. Anhörigvårdarens livssituation ska uppmärksammas och stödjas av kommunen.

RPG anser:

- att det är viktigt att stödet till anhörigvårdare utvecklas samt
- att anhörigvårdare erbjuds erforderligt stöd.
- att våld i nära relationer ska uppmärksammas och beivras.

Äldres mat

En viktig del av äldreomsorgen är måltiden och maten. Måltiden bör vara en källa till glädje och njutning. Istället för att vara en av dagens höjdpunkter kan måltiden bli en besvikelse genom att man får en matlåda eller uppsättning matlådor för längre tid. Denna besvikelse leder till att många äldre inte äter tillräckligt vilket får undernäring som följd.

De äldre ska erbjudas mat, som inte bara är vällsmakande och näringsrik, utan också tillhandahålles på ett smakligt sätt som ger utrymme för social samvaro. Maten ska i möjligaste mån produceras och tillagas lokalt. Gemenskapen i måltiden genom att äta tillsammans i gemenskapslokaler ska stimuleras.

RPG anser:

- att måltiden skall vara en källa till glädje och njutning,
- att det är viktigt att personal som möter äldre har kunskap om hur man upptäcker vätskebrist och undernäring samt kunna föreslå tänkbara åtgärder.

Kultur i omsorgen

För att leva ett fullödigt liv behöver människan tillgång till kulturupplevelser. Det är viktigt att upptäcka sambandet mellan kultur och god hälsa. Det gäller i hög grad även inom vård och omsorg. Därför bör samhället se till att alla äldre ska ha tillgång till kulturupplevelser och kulturutövande. Det kan gälla litteratur, teater, sång, musik och bildkonst. Man bör ta hänsyn till att inte alla har samma smak och vara lyhörd för de äldres önskemål. Samarbete med studieförbund och bibliotek och annan kulturverksamhet kan vara en tillgång.

RPG anser:

- att kultur främjar en god hälsa,
- att behovet av kultur för alla ska erbjudas och tillgodoses, oavsett kulturell eller religiös bakgrund,
- att samverkan sker med olika aktörer inom kulturområdet.

I livets slutskede

Handlingsberedskapen för vård i livets slutskede är av varierande kvalitet och på många håll saknas såväl program som riktlinjer. Idag finns oacceptabla kvalitetskillnader beroende på bland annat brister i resurser, kompetens, ledarskap och organisation. Detta leder till att val av plats och vårdform i livets slutskede ofta inte styrs av den sjukes eller anhörigas egna önskemål.

Vård i livets slutskede ska innehålla en lindrande helhetsvård. Ledorden bör vara trygghet, integritet, livskvalitet och välbefinnande. Vården ska vara av hög kvalitet och organiseras så att den äldres trygghet och säkerhet garanteras oavsett vård- eller boendeform. Väljer den äldre att bo kvar i sitt hem ska god vård och fridfull miljö och liknande ges den äldre genom ett vårdprogram som utarbetats i samråd mellan den äldre, anhöriga och för uppgiften utbildad medicinsk vårdpersonal.

En modell för vård i livets slutskede, palliativ vård, bör utarbetas i samverkan mellan myndigheter, regioner, landsting och kommuner. Den öppna palliativa vården, inklusive rådgivning, hembesök, mottagningsverksamhet med dagvårdsmöjligheter och läkartillgång, bör ledas av ett vårdlag.

Sjuksköterskor och undersköterskor bör finnas på plats dygnet runt, alla med specialkunskaper. Läkare bör besöka avdelningen och ha jour dygnet runt. Diakon, pastor och sjukhuspräst bör om möjligt besöka avdelningen. Volontärer kan komma till avdelningen och erbjuda till exempel läsning, promenader och skötsel av blommor. Och att möjliggöra att ensamheten bryts.

RPG anser det viktigt:

- att Sjukhuskyrkans verksamhet kan vara till hjälp för patienter och anhöriga i livets slutskede.
- att de existentiella frågorna finns med vid vård i livets slutskede samt
- att anhörigas situation särskilt bör uppmärksammas.

Säkerhet i vardagen

Fallolyckor och andra typer av olyckor bland äldre har ofta stark koppling till hälsa. Folkhälsoarbetet och säkerhetsarbetet går hand i hand. Det som är bra för folkhälsan i form av fysisk aktivitet, balansträning, bra kost och ett rikt socialt liv minskar olycksrisken. Det behövs mer samverkande krafter på alla nivåer och på olika fronter för att öka de äldres säkerhet. Fall, brand, trafik och brott är områden där man ofta med enkla insatser kan göra mycket för att öka säkerheten.

RPG anser:

- att det fortlöpande bör ordnas mötesplatser där man uppmärksammar olika perspektiv på säkerhet i vardagen och sprider kunskap om lämpliga förebyggande åtgärder.

EGNA ANTECKNINGAR

[illegible]

EGNA ANTECKNINGAR

[illegible]

ÅGRENSHUSET

I HJÄRTAT AV

Höga Kusten

**VÅRA
KUNDER
SYNS**

**TRYCKSAKER
MARKNADSFÖRING
IT-LÖSNINGAR**

UNIKA BUDSKAP
TILL UNIKA MOTTAGARE